ԱՒԵՏԱՐԵՐ

«ԻԹԷՒ ՍԻՋԻ ՊԻՕՑԻՐԳ ՇԱՋԼԸՆ ՄԻԻԺՏԻ ԷՏԷՐԻՄ» ՂՈՒԿ Բ.. 10.

ՁԻԼՏ ԺԸ. ԻՍԹԱՆՊՈԼ. ԴԿՏԵՄԲԵՐ 23. 1874. Ն° 51

ՄԷՎԱՏՏԸ ՄԻԻՆՏԷՐԻՃԷ

Իլան : — Շէյթանըն ուսուլի . — Պուլկարիատա իքի Ինճիլի քիլիսէ Թէշքիլի : — 1875 իչին փոզար կիւնիւ մէքթէպի տէրսլէրի : — Միւճատէլէ : — Լուսաւորչական քիլիսէյէ սուրէթ մէսէլէսի : — Երմէնի քիլիսէսի վէ ղայըը զանոնից միւհարրէրաթ : — Փօլիթիգա հավատիսի :

Ի Լ Ա Ն

ԵԷՆԻ վէ կիւղէլ, պիր դըսմը տաղի Թուրքիայա միլլէթալիէ թասվիրլէր Ամէրիգայա սըփարըղ եթմիշ օլտուղումունդու պու ղազէթայը օգուտյան ատօթլարըմըզդա պա մէսէրրէթ իլան էտէրիզ: Մէղըիւր թասվիրլէրէն պէ հէր այ ադալլի պիրեր թանէ իչպու հաֆթատա պիր նէչը օլտուղան Ամէռատէրէ տէրճ օլունաճագ :

Իչպու սէնէի հաղըրէտէ տիդդաթ վէ ղայրէթխիղ խուսուսա, ատօթ վէ տիւշման, հիչ քիմսէյի կիւճէնտիրմէյիպ, պիլաքս Ամէռատէրէ պիլ ճիւմլէ ատօթլարըմըզդըն էնհնիյէթ վէ հիւսնի մուավէնէթլինէ չայան դըլմագ օլաճագ :

Վարադամըզը օգուտյանլարատան պիրիսի Քրիմատը չերնիճին պիր այէթինի չէթին պուլտուգ, մանատընը աննատմագ արզու էթմիշի, Եռխօտ Քրիմատըն իչի, Եռ պու տիյարըն Եռխօտ ատէր տիյարլարըն քիլիսէլէրի հադդընատա պիր սիւսլի օլտուղու հալատ, մէսէլէյի պիղէ դըսատա վէ աչդ սուրէթատ իճատատ էտէճէք օլուրատա, թագտիմ օլունան մէսէլէյէ գուտրէթխիղ կէօրէ ճէվապ վէրմէյէ մէճպուրն օլարագ ղայրէթ էտէրիզ :

Եէնի քիմատլար հադդընատա չօգ տէճատ սիւսլ օլունուտուղունատն, պուննա ճէվապէն, եէնի վէ միւճատատալ, վէ խուսուսա Թուրքիայա տաիր պիր ճօղրաֆիա քիմատընըն չօգատան պէրու պատըլմագա հաղըր պուլտունուտուղունու խապէր վէրիրիզ: Պու ճօղրաֆիա իչին մախտուս խարթատար թէտատրէք եթմէյէ չօգ ղահմէթ չէքիլտի խէ տէ, չիմտի պու խարթատար Պօյաճեան Յակոբ էֆէնտինին եէտի իլէ եաթըլմագատա օլտուղունատն, չօգ կէճիքմէքտիղին թէքմիլ օլտագ նէչը օլունաճագը մէմուլ օլունույօր :

Պունատն մատտա, տք. Վուտ վէ պտ. Հէրրէք վէ պտ. Սմիթ վէ պտ. Թրէյտ մարիճէթի իլէ պիր սէնէտէն պէրու պիւթիւն եէնի ատա իւղէրինէ միւքեմմէլ պիր թէճսիր հաթըլմագատա օլտուղունատն, պու տաիր «Թէվրիիի տէն վէ քիլիսէի Մէսիհիյէ» նամ քիթապընն պէօյիւքլիւյինտէ, իւչ ճիլտատէն իտպարէթ, էրմէնիճէ վէ Թիւրքճէ օլարագ, իհթիմալէն իչպու 1875 սէնէսինին եաղ մէճիմինտէ թագ օլունմագա պաչլայըղ, ղայրէթլէ իլերի կէօթիւրիւլիւը տէյիս մէմուլ էտէրիզ :

ՇԷՅԹԱՆԸՆ ՈՒՍՈՒԼԻ

Եաչ պիր քիւթիւյիւլէ ետնմըշ պիր մուտու պիրլիքտէ ուղուն վագըթ թէհլիքէսիզ պրագտպիւլիրսին. լաքին մուտուն իւղէրինէ պիր ազ թալաչ, թալաչըն իւղէրինէ տէ ուֆագ եօնդա, օնուն իւղէրինէ տէ ուղունճա օտուն փարչալարը գօտուղուն հալտէ, օլ եաչ քիւթիւյիւն ետնըպ քիւլ օլտուղունու կէօրիւրսիւն :

Շէյհան տաիր Քրիսթիյանը կիւնահա տիւշիւրմէք իտթէտիյինտէ պէօյլէ էտէր: Քրիսթիյանը պիրտէն աղըր աղըր կիւնահալար իչլէմէյէ թէչվիգ էթմիշ, լաֆփի վէ ճէլպ էտտիճի սուրէթատ աղար աղար Քրիսթիյանըն տիւշմէսինէ եօլ հաղըրլար :

ՊՈՒԿՍՈՒՍԱ ԻՒԻ ԻՆՃԻԼԻ ՓԻԼԻՍԷ ԹԷՇՓԻԼԻ

Նոյեմբեր այընատա Պուլկարիատա իքի Ինճիլի Պուլկար քիլիսէսի թէշքիլ օլունատ: Պու քիլիսէլէրին պիրի 19 ադատան իտպարէթ օլարագ Մէրիչէլերնտէ թէշքիլ օլունատ, պիր տէ չօգատն մէղըիւր քիլիսէ իւղէրինէ էճմիճն թագին գըլըճատ: Պու չօգատընն Թագտիմինտէ 150 քիչի գատար հաղըր պուլտունուտուլար :

Օն իքի ադատան իտպարէթ տիկէր պիր քիլիսէ տէ Եամպօլուտա թէշքիլ, վէ պիր չօգատն մէղըիւր քիլիսէ իւղէրինէ թագին գըլըճատ: Պու չօգատընն Թագտիմինտէ տաիր 90 քիչիտէն ղիյատէ հաղըր պուլտունուտու: Պու չօգատնըր իչիւն ղայրէթլի վէ ֆէտատքար քիմսէյէր տիր տէնիյօր: Պատատէ մէղըիւր իչի քիլիսէլէրին տաիր ճէմատատը քէնտի չօգատնըրը վէ պիրպիրլէրի իլէ չօգ մուհատպէթլի տիրլէր : Ամմա պու չօգատնըրը պէօյիւք վէ չէրճիլի պիր իչէ տաչէթ էտէյօր, լաքին պու իչ չօգ տէճատ օնդարըն իմանը վէ տատըրընը թէճրիւպէյէ գօյատիլիր: Պուլկարըտ հադդատըն թէէսիրինէ կիտէրէք պիղիատէ աչըլմագատա իտթէտիյէ տէ, հադդատատա գարշը օլանդատ տաիր մուտատիֆէթի ղիյատէ ատըրընտ տրըտ: Պուլկարիատա հադդատատա կէրէք տօսթ կէրէք իտատէմ օլանդատ իչիւն Քրիսատոսն իչինի սէվդին ճիւմլէ զատրատա տուտա էթմէկէրի ըիճատ օլունուր:

1875 ԻՉԻՆ ՓՈՉՏԱՐ ԿԻԻՆԻԻ ՄԷՐԹԷՊԻ ՏԷՐՍԼԷՐԻ

Ամէրիգանըն տայ քի ճիւմլէ Ինճիլի քիլիսէլէրի, Ինկիլթէրրատա տաիր մէղըիւր քիլիսէլէրատէն չօգտատ, 1875 սէնէսինատ վատատ կիւնիւ մէքթէպի տէրսլէրի իչիւն Քրիսատը չէրիֆատէն ալընմըշ մուտատէլերի հավի պիր ճէվէլ դատատ էթմիշլեր տիր: Ամէրիգատա քիլիսէ խուտէմլերինէն, քէլիսէլէրին վէ տինէ միլթէալիէտ ղազէթատատըն տիդդատըր վէ ղայրէթի մէղըիւր տէրս մուտատէլերինէ ճէլպ օլունմուշ օլտուղունատն, ատօթլարըմըզդատն խոյլըտրընըն էֆէնտրընճա, Թուրքիատա տաիր վատատ կիւնիւ մէքթէպլէրինին չօղտ մէղըիւր ճէվէլի դուլլանմագ խաթէյճէնտրեր : Եըլըն իչտ պիրը այը իչիւն ճէվէլտէի մուտատէլեր նէքտ ահատան օլտագ, տիկէր պիրը այընքերը խուտ եէնի ահատան տրը :

Մէղըիւր տէրսլէրտէն հէր պիրինէն էն մուհիմ խուտուտատրը իւղէ-

բինէ դրսում սիւալէների հավի օլան պիր պէհտ հէր այ Աւետաբեր վաճթասը իլէ իլան էթմէյէ նէյէթիմիզ վար, վէ փազար կիւնիւ տէրսլէրինի էօյրէնէնլէր օլ սիւալէրին ճէվապլարընը պիղդաթ արայըզ պուլմազա վէ իւղէրինէ միւթալէա էթմէյէ պու վէճհէյէ թէչվիզ օլունուրլար տէյիւ մէմուլ օլունուր։ Իմաի փազար կիւնիւ մէքթէպլէրինատէն չօգլար պու սիւալէների իսթիսալ էթմէկ իսթէյճէքլէրը տէյիւ ուսարըզ, վէ պէօյլէ էթաիքլէների հալատ չօգ մէնֆաաթ թահսիլ էտէճէքլէրինէ չիւպհէ եօգ։ Հէր պիր այլըն տէրսլէրի օլ այլըն իպթիտաիըն-տան պիր դաչ հաֆիթա էվվէլ Աւետաբերտէ իլան օլունաճադ ։

Ա. Տէրս. յունվար 3

Յեսուննուն ճէսարէթ քէսպ էթմէսի ։ Յես. Ա. 1—9 ։

1. Նէնի ահատա հանկը իսիմ Յեսու իսմի իլէ պիր տիր։ Մաաթ. Ս. 21 ։

2. Յեսու նէ՞ վէճհէլէ քէնտի ճէմաաթընէն խէլաքաբարը օլսուս ։

3. Յեսու իճրա էտէճէյի պէօյիւք իշէ նէ՞րէյտէ վէ նամսըլ հազըր օլտու ։ Խուր. ԻԴ. 13, ԼՐ. 17, ԼԳ. 11 ։

4. Ալլահըն էտրի Յեսույա նէ՞ իսի ։ Նան . 2 ։

5. Պու էտրի իճրա էթմէք գօլոյ մըլյըտը։

6. Յեսույա եարտըմճը քի՞մ օլաճաղըտը։ Նան. 5 ։

7. Վատ նէ՞ իսի ։ Նան. 6 ։

8. Մուվաֆֆագ օլմասընա նէ՞ չարթ վարըտը։ Նան. 7, 8 ։

9. Ալլահըն եարտըմընը արզուլէտիկիմիզ հալատ, օնու նէ՞ եօլ իլէ էլէ կէթիրէսիլիրիզ ։

10. Եարտըմճըմըզ Ալլահ օլուրսա, արթըգ պիզի գօրգաճագ պիր չէյ գալըր մը։ Օտ. Ր. 51 ։

Բ. Տէրս. յունվար 10

Իսրայէլ միլլէթինին Յորգանանտան կէչմէսի ։ Յես. Գ. 14—17 ։

1. Իսրայէլ միլլէթի եըլըն հաննկը մէմսիինէ Յորգանանը կէչտի ։ Նան. 13։ Ս. Թէվր. ԺԲ. 15 ։

2. Օլ մէվսիմէ Յորգանանը կէչմէք գօլոյ օլսոնու մու ։

3. Յորգանանը կէչմէք միւճիզէսի նէ՞ վէճհէլ իճրա օլունսու։ Նան. 15, 16 ։

4. Ահարն սանտըղը նէ՞ իսի ։ Խուր. ԻԵ. 10—20 ։

5. Իչինէ նէ՞ վարըտը։ Խուր. ԻԵ. 21 ։

6. Ահարն սանտըղը իւսթիւնէ քի՞մ տուրուր իսի ։ Խուր. ԻԵ. 22 ։

7. Յորգանանտա պաշգա նէ՞ ամաի չէյ վուգուս պուլտու ։ Դ Փատ. Բ. 8, 14, Ե. 14, Զ. 6 ։ Մաաթ. Գ. 13 ։

8. Յորգանան էօմրիւմիզինէ հաննկը հալինէ էօրնէք տիր ։ Մ՚կ՚ամ. ԶՐ. 7 ։

9. Պու վուգուաթտան հէր պիրիմիզ նէ՞ հիսսէ ալապիլիրիզ ։ Երեմ. ԺԲ. 5 ։

10. Սատըգլար իչինէ նէ՞ վատ քիթապէթ էտէր ։ Ես. ԼԳ. 2 ։

Գ. Տէրս. յունվար 17։

Չիքր իչինէ թաշլար ։ Յես. Դ. 4—9 ։

1. Իսրայէլ ճէմաաթը Յորգանանտան կէչմիսի վագըթ ահարն սանտըղընը կէօթիւրէն քեահինլէր նէ՞րէտէ տուրույօրլար ըտը ։ Նան. 9 ։

2. Դաչ եէրէ թաշ գօնուլտու։ Նան. 3, 9։

3. Ճէմաաթ օլ կէճէ նէ՞րէյտէ գօնագ էթտի ։ Նան. 19, 20 ։

4. Գաղգաղա Յորգանանտան նէ՞ դատար ուզագ իսի ։ —Իքի սաաթ գատար ։

5. Օլ թաշլար ըրմազըն իչինէ նի՞չիւն գօնուլտուլար ։ Նան. 6, 7 ։

6. Պու թաշլար նի՞չիւն օնիքի իսի ։ Նան. 4 ։

7. Քիթապը չէրիհին պաշգա եէրլէրինատէ տէ զիքր հագդընատա պիր չէյ օգո՞րմույուզ ։ Խուր. ԺԲ. 14, ԻԸ. 12։ Ա Փատ. Է. 12 ։

8. Ալլահըն ինայէթինին զիքրի իչիւն օլտուղուս կիսի, տօսթլարըմըզըն մուհասպէթինին զիքրի իչիւն տաիսի էսէրլէրիմիզ օլմասը ճաի՞զ մի տիր ։

9. Չիքր իչիւն հաննկը էսէր թաշտան եաիըըմըզ էսէրլէրատէն էյի տիր ։ Մաաթ. ԻՉ. 13 ։ Ա՚Ր. Բուս. Ժ. 4 ։

10. Քիթապը չէրիհատ զիքր իչիւն պըրագըլան էն պէօյիւք էսէր հաննկըսը տըր։ Ղուկ. ԻԲ. 19 ։

Դ. Տէրս. յունվար 24

Պաղէստինի սիյարըմը զապթ էթմէկէ հաղըրլըգ ։ Յես. Ե. 9—15 ։

1. Մըսըրըն արը նէ՞ իսի ։

2. Գաղգաղա նէ՞ տէմէք տիր ։

3. Մանանա քէսիլտիքտէն սօնդրա Ալլահ քէնտի ճէմաաթընը նամսըլ դայըրտը ։ Նան. 12 ։

4. Յեսույա կէօրիւնէն չասս մէլէ՞ք մի իսի եօնատա լինատ չէքլինատ Ալլահըն օղլու մույուտու ։

5. Մէլէք օլմուշ օլսա , Յեսուննուն սէճատ գըլմասընը դաղտուլ էտի՞րմիյիսի ։ Գատ. ԺԳ. 16 ։ Վահ. ԺԹ. 10, ԻԲ. 9 ։

6. Պիր մէլէք տուրատուղու եէրի մուդատտէս գըլասիլմի՞ր մի ։ Խուր. Գ. 5 ։

7. Պիր մէլէք Բասպ չաղրըլասիլմի՞ր մի ։ Պաս. Չ. 2 ։

8. Յեսույա կէօրիւնէն չասսըն էլինատէքի գըլըճճըն մանասը նէ՞ իսի ։

9. Պու չասս Յեսույա նէ՞ էմր կէթիրիյօրուտու ։ Պաս. Չ. 2-5 ։

10. Տիւչմէն մէրկէքէթինատէ վասգայը էթմէկէ թէհլիքէլի տէյի՞լմի իսի ։

11. Ինսան գօրգուսու եասնօտ տիւնեա գայղուլարը սէկհանէսի իլէ տինմէ պիր պօրճու իհմալ էթմէկէ ճաիզ օլապիլի՞ր մի։

Ե. Տէրս. յունվար 31

Երիքովուն ալընմասը ։ Յես. Չ. 12—20 ։

1. Յեսու Ալլահըն սէօզիւնէ ինանտը՞ մը։ Նան. 12 ։

2. Պօրուլար չալարագ պիր չէհրին էթրասիքընը տէօնմէքէյէ օլ չէհիր նամսըլալընըր։

3. Շէհրին տուվարլարը երգըլտրգտան սօնդրա Իսրայէլ միլլէթի նէ՞ եափաճաղըտը ։ Նան. 21 ։

4. Պու չէհիր խարապ օլմաղա միւթահագդ օլաճագ գատար քէօթի՞ր միւ իսի ։ Նան. 18 ։

5. Բապպըն խապիհէսինէ ալթունատան վէ կիւմիւշտէն եափըլմըշ վուվթլար գօմաղա իչն վաճրըլըտը ։ Բ Թէվր. Է. 25 ։

6. Եալընըզ քի՞մ գուրթուլտու։ Նան. 17։

7. Բահաթ հալա ֆահիչէ՞ մի իսի , եօնատա էհլի ըրզ օլմուշմույուտու ։ Պատ. Բ. 8—11 ։ Իպր. ԺԱ. 31 ։

8. Բահաթ սօնդրա նէ՞ օլտու ։ Մաաթ. Ս. 3 ։

9. Կիւնահքէարլար նէ՞ մուգավէմէ իլէ Ալլահատան գասուսլ օլունասիլիրլէր։ Յովէ. Ը. 11 ։

10. Ալլահ քէօթիւլէրի թէչէֆ էթտիյինատ , պըրագըր մը քի էյիլէր տէ օնլարա պէրտասէր թէչէֆ օլունըսը ։ Թէվէլ. ԺԹ. 17 ։

Աւետաբեր իչիւն

ՄԻԻԱՏԷԼԷ

«ՀէՆ էՆոթ էօյԼէ էԵոՓԼէՆ հաՓէԼը ոէյԼ ոէբ էՀ , Խասոֆ էԵոՓԼէՆ հաՓէսըԼ օԼ ։ »

Աւետաբերին 40 ընճը նուսխասընատա պալատէ մէգքիւբ էֆքեարը միւֆիտէյի օգուտուտ։ Պու սէօզ, զաննըմըզճա միւհէյէֆին աննաֆմագ միւբատ էթտիկի մանատա աննաչըըսըզը հալտէ , վագա ֆահիչէլի վէ պիքրէ չայան տըր ։ Լաքին տահիմա սահի՞հ մի տիր ։ Ալլահ իւէ չէյֆէնըն սրասընատա օլան գաւզատատա չէյֆէն պիւսպիւթիւն հագդսըզ տէյի՞լ մի ։ Բէզպիւք Ալլահ իւէ կիւնահքեար ատէմիէրին սրասընատա օլան մարալատատա , կիւնահքեար քեամիլէն հագդսըզ, Ալլահ իսկ քեամիլէն հագդգը տէյի՞լ մի ։ Պօղոս ըէսուլ կորնթոս քիլիսէսինատէն քէնտի ալէյհինէ թէչէքքէլ էտէնլէրէ գարըզ քէնտինի վիգսէյ էթտիյինատ պաղը մէրթէպէ հագդսըզ օլուպ տա , խասիհէրի սիւնաքս պագը մէրթէպէ

հագգլը մը օլտուլար։ Պօղոս քիւվկէն հագգլը, վէ Կորնթոսլուլար քիւվկէն հագգսըզ տէյլը մի խոլլը։ Մէգքիւր րէսուլ Գաղատացլըլարա եազըլ, «Սիզ հագիգաթը սէօյլէմիյիմ իչիւն, տիւշմէնլիղ մի օլտուր» տէր (Գաղ. Դ. 16)։ Հագիգաթը օնլարա սէօյլէմէք րէսուլուն պօրճու տէյլը մի խոլ, վէ վագա օնլար կիւճէնտիլէր խէ տէ, օ քէնտի պօրճունու իճրա էթտի, օնլար խէ րէսուլա մուհապիֆլիք էթմէտէ պիւթիւն պիւթիւնէ հագգսըզ տէյլիլմէր մկյտի։

Իտոի միւճատէլէլերտէ հագգ պիւթիւն պիւթիւնէ պիզիմմի տիր եօխսա խաամիմիզլին տէ հագգը վար մը տըր տէյիւ պիղարազանէ տիւչիւնմէք ֆարզ իտոլի սահիհ իսէ տէ, հէր միւճատէլէտէ իլքի Թարաֆքէն տախի պազը մէրթէտլի հագգը վար տէյիւ պիլա Թէֆֆիճ գազուլ էթմէք տէ տօղրու տէյիլ։ Թարաֆէյնտէն եաէնըզ պիրինին հագգը օլտուլ օպիրինին հիչ հագգը օլմատըգը տախի մուհալ տէյիլ տիր։

* * *

Քրիստոս էֆէնտիմիզ, «Մէնին պիր եանազընա վուրանա օպիրինի տախի սուն» տէտիյինտէ (Ղուկ. Ջ 29), նիյէթի չիւպհէսիզ պու քէլամը միւսԹագիլ պիր Թէնպիհ կիպի գազուլ էթտիրմէք տէյիլ իտի։ Օլ այէթին ուամամի պիր մանասը վար։ Էֆէնտիմիզ պունու տէմէքլէ եէհուտիլէր պէյինտէ օլ վագըթ տէրքէար օլան ղարազ ու նէֆսանիյէթի ճէրհ էթմէք, վէ, ալէսսուսիյէ, Թիղմէչրէպ վէ նէֆսանիյէթճի օլմագտան իսէ մազլում օլմագ էվլա իտիյինի էոյրէթմէք իտոէտի։

Պէօյլէ տէ պիզ, պալատէ մէգքիւր «էֆքէարը միւֆիտէ» իլէ խաամիմիզլէ օլան մարազալարտա պիլէ պիղարազ օլմագ ֆարզ օլտուղունու, հէմ չօղ միւճատէլէլերտէ հագգ եալընըզ պիր Թարաֆքէն եէտինտէ օլմատըգընը պիլտիրմէք իտոէտիք։

Մէգքիւր սէօզիւմիզլէ պու իղահաթը վէրէրէք, ըազղէթլու մուհապիրիմիզին միւԹալէասընըն տօղրուլուղունու գազուլ էտէրիզ։

Աւետաբեր իչիւն

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԱԿԱՆ ՔԻԼԻՍԷՏԷ ՍՈՒՐԲԹ ՄԷՍԷԼԷՍԻ

Մարազտա էրմէնի Լուսաւորչականլարընն պէթը պազ քիւհէէրինտէն պիրի, եանի Ագ Տէրէտէ Սուրբ Կարապետ քիւհէսի, պունտան 11 սէնէ ագտէմ եէնիտէն եաբըլըգընտա, իչինտէքի միւչէմմա սուրբէթլէր Թէմէլին պիրինէ տէֆն օլունտու, վէ պու անէտէք քիւհէսի մէզզուրէտէ սուրբէթ իսթիմալ օլունմայըզ անճագ պիր առաչնորդ եա պիր եպիսկոպոս պատարագ էթտկի կիւն պիր ղայրի քիւհէսէն էօտիւճճ պիր սուրբէթ կէթիրիլիր իտի։ Ա-րատտա պիր պազը վահազլար վէ իչնան-լար Թարաֆքէնտան քիւհէէյէ սուրբէթ գոմագ խոսուսունտա ճէմաաթա նասիհաթ օլունուր իտի իսէտէ, ըզըգլանմըզ օլան ճէմաաթ պունա բազի օլմահադտա իտի։ Պու կիւնլերտէ Սիս կաթողիկոսու Թարաֆքէնտան պիր սուրբէթ քիւհէէյէ գօնուլտու իսէ տէ, սուրբէթ ճէմաաթ Թարաֆքէնտան պիրի Թազրիպ գալըբըլըզը, կաթողիկոս տախի ճէմաաթա, «Եա սուրբէթի գազուլ էէտբսինիզ, եա եօխսա քիւհէէյէ կէզմէզլիսինիզ» տէյէրէք, քիւհէէյի գազվաթտը։

Իսէ՞ք օլունաճագ հալ . . . ։ Իլք տէհրլէրտէ եպիսկոպոսլարընըզ վուԹիէրէսթան ու ատէթլէրինին միլլէԹիվիզ իչինէ կիրմիզիսի իչիւն գան տէօքչրլէր իտիլ, չհտի իսէ, մէզգիւր ատէԹլէրի իպգա իչիւն ճէկտ օլունուչօր։ Իլք տէհրին եպիսկոպոսլարը եէզմի գըյատէթտէ իվագա նաիլ օլտուգլարընտա, պու կիւնքիւ Սիս կաթողիկոսու, «Իֆէնտիմ, Մարաչտա Սուրբ Կարապետ քիւհէսկինէ սուրբէթ իտոպալ էթմէք իչիւն չօգ չալըշաբի, վէ գազուլ էթմէտիքլերի իչիւն ճէմաաթընա Թէտատի էտիպ, քիւհէսէրինի գազուլաթտը. պու պագտէ պէն տախի իվագա միւսԹահագգ տէյիլ միյիմ» մի տէյճէք։

* * *

Մարաչ, 16 Նոյ. 1874

Օրագիը ոօն նուամէրօլարընըն իլքինէ, Ինճիլի էրմէնիլէրին Լուսաւորչական քիւհէսէ Քիւհայը չէրինգէ մուղայիր կէօրունիւքլերի Թալիմաթ վէ այինլերի ըտատ էթմէյէ սէլահիյէթլերի օլտուղունտան, մէգքիւր քիւհէսէյի Թէրք էթմէյէ սէպէպլերի եօգ տուր տէյիւ իտոտիա էթմիշ տիր։ Մարաչտա քիւհէէյէ սուրբէթ գազուլ էթմէյէն Լուսաւորչական ճէմաաթա մէգքիւր քիւհէսէնին պիր ըհիսի ըուհանինի Թարաֆքէնտան օլան պու ճէպրէ նէ տէյէճէք։

Աւետաբեր իչիւն

ԷՐՄԷՆԻ ՔԻԼԻՍԷՍԻ ՎԷ ՂԱՅՐԸ ԳԱՆՕՆԻԳ ՄԻՒՀԱՐԲԷՐԱԹ

(Ա-եպոպբէրէն 49 նոոմբրօսոնա պէվմ վէ ածն)

8. Էրմէնի քիւհէսինին ղայրը գանօնիգ քիւհասլարտան հիչ պիրիսինի գազուլ էթմէտիկինէ տօլայըսը իլէ պիր չհհատէթ տախի էրմէնի գաթօլիկի, վէ էրմէնի քիւհասպէրինէ աչնա Մէնէրաբ Աբբահայրպան ալընըր։ Զիւնքի պու զամ Ոսկանըն Թազ էյլէտիկի Քիւհապը չէրինգի 1733տէ Թէքպարէն Թազ ու Թէմիզլ էյլէտյինտէն, էրմէնի միլլէԹինին ղայրը գանօնիգ քիւհէէյէ գազուլ էթմիշ օլտուղունա պիր ալամէԹը մէհկիւմլէ պիլէ պուլաճագ օլտա իսէ, Ոսկանըն պազը Թահրիրաթտան տօլայը «Տրիտէնդ մէճլիսի գազուլ էյլէտի» չերհինէ հիչ տէյիլ իսէ պիր իլավէ վէ հավկինէ տիկէրիկէօնէ իլէ վահավլի գանունու Թէսպիհէ գազըշըը իտի։

9. Բէզալիք Գաթօլիք Հ. Յովհաննէս Զհմբաչեան տախի 1803տէ նիւսխէի պիրիգ իւգերինէ Քիւհապը չէրինգի Նէչը էյլէտինտէ, էրմէնի քիւհէսինին գանունլարընտան ղայրը գանօնիգ քիւհապալար հագգընտա պիր իսպաթը օլմատըգընտան, անճագ եէտինտէ պուլունան նիւսխէյէրէ իԹիպարէն Քիւհապը չէրինգի Թէրճիպ էյլէր։ Զիրա «Լաթինլէրին ճէմիյինտէ քիւհէԹիւպը սաիրկի միւգատատկէ սըրասընտա իսէ տէ, . . . էրմէնիճէ էաքի նիւսխէյէրին ճիւմլէսի սարքը նազար էյլէսիքլէրինտէն,» Սիրաքըն քիւհապըը, քէզալիք նիւսխէի պիրիգտէ պուլունմատըգընտան «Ո-կանտան Բարուքըն քիւհապը ալորրինէ տախի օլունմուչ երնմիանըն մէգքիւսինի, ... Ոսկանտան վէ սաիրէյէրէն (Մխիթար Աբբատան) պիկմիքի նօգտան գանն օլունուպ Լաթինճէտէն ալընմըշ ճիւմլէյէրի վէ խպարէյէրի Թէրք էյլէսիք» տէյիւ մուգատատէմիսինտէ պէյտն էտէր։ Շէօյլէ քի էրմէնի քիւհէսէի ղայրը գանօնիգ քիւհէիւպի գազուլ էթմիչ օլտուղունա ալամէթ օլունտա, Մխիթարըն վէ Զօհրապեանըն Թէճճսիսինտէն սէթր օլունտատգ, վէ վագիպի Թալիմաթը Թէտպիհ զըմընտա Թահրիրատէն սարքը նազար գըլընտատգ իտոյի էմրը միւսէյյէմ օլուպ, պունլարըն սիւքիւԹի վէ պու միւտաֆէյէրի իտպաթ պուլունմատըգընա տէյիւի գավի տիր։

10. Ասրըմըզըն միւէյիճի վէ միւսալիմի միյէկի մէշհուրէտէն Շահնազրեան կաթողիք վըրդապետին Լուսաւորչական քիւհէսինին պու պատատ օլան Թալիմաթը վէ էթիդատընը չու վճհհ իպէ պէյտն պուլյաբուր։ Նէհատի միւնէԹի Թահրիրաթը միւգատատկ տէյիւ իսէ տէ, Թէպիհնամը միւԹէպէրէ մագամընտա ղայրը գանօնիգ միհհարրէրթը մէրթէպէյի էթիդատատա ԹուԹաբգըլարը միսիլի, «քիւհէէյի Խաավիկ տախի տախնա միւԹէպէր վէ միւսէմմէլ ԹուԹատա իսէ տէ, գանօնիգպէլէրտէն Թէֆրիհգինի տէ պիգայա պուլունմատը։ Պունլարտա օլան ֆարզ տախի չունատա տըր քի, պունլար (22 գրթա գանօնիգպէլէր) Թէհսիրաթը մաճատուսէի իլահկից իլէ եազըմըշ օլուպ, +է-Ռէպը Գ-ԼՀԷԳ եազընըզ պունլարտան իսպարէթ օլտուղունատան, օնլար (ղայրը գանօնիգպէլէր) իսէ պու խատսկինէթը հֆզալկէյէ մանլիք տէյիլ տիրլէր» (Ռուս. Քրիստ. Մատ Բ. Գլ. Գ)։ Իշէթ պու Թալիմաթ տախի քիւհապըն Թահրիրի Թարիխի օլան 1850յէ տէկին էրմէնի քիւհէսէի իճթիմաըընճա Աատուածաշունչ եազընըզ 22 քիւհէիւպը մազիսէյի մուգատատկատէն իսպարէթ օլտուղունու կէօսթէրիր։

Իշէթ նէգատիկէրինէ բապթ օլունմուչ տէյիւի մագպուլ իլն Թէսպիհի իտիհատ օլունան պահօրմըզ պիրի Թահզիգիւղ էրմէնի քիւհէսինին ղայրը գանօնիգ քիւհապըն հիչ պիրիսինի տալա գազուլ էթմէյիպ քիւհապը Ա.Հաղ տէրիգ եազընըզ էրմի իչի գըճճա քիւհէիւպը մազիսէյի էտոյի Թատատիգ օլունուր։ Փախավի միւէյէիճէրին վէ Թէճահհիւպընտա պուլունանլարըն պի տէյիւ իտատիա գազընշըգլարը, վէ պիւրհան տէյիւ զանն էթտիքլերի ալամէԹլերին զահիճյի տախի պահօրմըզա պիր պիւրհանը սախր օլուր իսէ տէ, չհմահիք օնլարըն Թաճիսիյինտէն սարքը նազար օլունուր։

Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԻՒՆՈՏԻՈՍԵԱՆ
ՎԱՒՋԻ ԷԿԻՆ

Խարփուրթ, 1/13 օգոստ. 1874

ՓՕԼԻԹԻԳԱ ՀԱՎԱՏԻՍԻ

Բոմի Դեկտ. 11 . / 23 Ալաֆրանկա Դեկտ. 23 , 1874

ԻՍԹԱՆՊՈԼ

Լրնաըն Թայմզ պաղեթասրնըն Իսթանպօլսաքի մուխպիրի Թարաֆըն-ան դեկտ. 1 թարիխլե պաղեթաի մեղպսուբէյէ քեշիաէ օլունան պիր թէլեկրաֆ խապէրինէ նազարէն, տեվլեթը պլիչկային հուրրիյէթը ալն խուսուսունա էթաիլի վասըն իճրասը-նը Զաթը չահանէյէն ալէմէք նիյէթի իլէ Ինճիլի Իթթիֆաղ շիրքէթի Թարաֆըննան եադընաա Ինկիլթէրրաան Իսթանպօլա կէլէճէք օլան վէքիլլեր հուղուրը չահանէյէ դապուլ օլունսունըար տէյիս Ինկիլիզ եը չիմի պաԹահրիր Պապը պլիսէն բուխսաթ իսթէմիշ խաե տե, Տեվլեթը ալնյէ Քրիսթիյանըար հադգընաա իմԹիխաղ էյլեմիյի փօլիթիգայը Թեպսիլ էթմէմիշ օլուսդունան, Զաթը չահանէյէ պաե եօլաա պիր իսթիաա էթմէյէ ըուղուսի եօղ տէյիս Պապը պլի ճեվապ վէրիպ, էլչի Թարաֆրնսան իսթէնիլէն բուխսաթը վաա էթմէքաէն սորֆը նազար էթմիշ :

— Լէվանթ Հէրալըն սեօղիւնէ նազարէն , տեվլեթը պլիչկային պունսան պիր պյաատէք մնալիյէ նազըրը մնարիֆէթի իլէ Զաթը չահանէյէ Թազատիմ օլունճաեադ 1874 սենեսի պիւտճեսինաե մեսարիֆ իհթիմալէն իլրաաը պիր գաչ միլիօն լիրա Թեճավվուզ էաէճէք տէյիս կեօրիւնիւբ: Ղաղեթաի մեղպուբէնին եֆքեարըննճա, մեղրիւբ աչըղը էաասըզ վե զայրի ահվհ եօլլար իլէ էօրթմէյէ չաըշմադ ադըլ տէյիլ, հեմ մեղրիւբ աչըղը ռօզրուսան ռօզրուբա եէնի պիր վերկի իլավե էաերէք գափամադ տախի միւֆրիսն տէյիլ : Հալը հադըրաա էն ադըլը Թեապիր պաե աչըղը միւնթազամ պիր իսթիդրաղ իլէ գափայըպ , պաե եէնի իսթիդրաղն գափինի էօաէմէյէ քեաֆի օլաճադ գաասար պիր վարիսաաթ փեյսաա էթմէյէ պադմադ սըը : Մէսելա պիւտճեսինն աչըղը 10 միլիօն լիրա օլուպ , եէնի իսթիդրաղըն գափպ տե եվեպահ 10 օլաուղաե հալահ, պիր միլիօնլուղ եէնի վարիսաաթըն Թեատրիք օլունմասը լազըմ կէլիր. պաե տախի Թիւրքիհն բէժիսինն վարիսաաթընը եէնի պիր նիզամա գօմադ վե միշարաան կէլէն իչքի իչիհ տպրր վերկի ալմադ ըա օլապիլիր տէյիս գանն օլունսը : Վագա տեվլեթին մալիյէճէ միչքրիւլաթընը տեֆ էթմէյէ էն էյի Թեատիր մեսարիֆի Թէհղիլ էթմէք խաե տե , չիմի պաե Թեատիր միւշիհնիւմէսիյինատէն , տեվլեթին սէնէ պէ սէնէ օլան աչըղը նամսըլ գափանապիլիր, վե հեր սէնէ արթմադաա օլան պօրճ գափպղերի նամսըլ եօաէնէճէք մեսէլէլերի տահմա գալաճադ սըը :

— Գրթլըզ իչհն Թայհն գըլընան Ինկիլիզ գօմիսիօնու Սիվրի Հիսարաա գըթլըզա տիւչար օլան պիչարէլէրէ 500 Ինկիլիզ լիրասը կէօնտէրմէյէ կէչչէն հաֆթա գարար վէրսի : Գօմիսիօնուն պաե անէաէք պաե նիյէթէ ահսղ էյլեսիյի ադչէնին միգտասը 4,404 Ինկիլիզ լիրասը սրը :

— Սօն հավատիսլերէ նազարէն , հիւքիւմէթ Գայսերիսե վե ճիվըրընաա գըթլըզ իչհն եադընաա խաննէ տաղըթմադա Թեատրիք կէօրիւյօր իսե տե, հալա իճրասընա պաչլանըըմսրը: Ինկիլիզ գօմիսիօնուննն կէօտերսիյի խանէ սեպեպլինատէն ֆադիր էհալիյե աղ չօղ եարտըմ օլմուշ իսե տե,լհղիյաճ ղայէթլէ պէօյիւք տիւր:

— Իչթիսիմիզէ կէօրե, Գայսերի քեօյլերինհն պաղըլարընաա զապթիյէլէր Բամազան այընաա պիլէ ֆադիր քեօյլիւլերհն գըզ իչհն Թեատրիք եթսիքլերի ճիւզի պուլվուրու վե սաիր լեվազիմաթը ճեպրհն վերկի իչհն ալմըշտր :

— Սեօյլենսիյինէ նազարէն չիմիդյեաէք գրթլըզ օլան վիլայեթլերատէն Միւսդիւման օլարադ 50,000 ճան վե Քրիսթիյանաան 2,000 ֆամիլեա գրթլըզ սեպեպլինատէն Աատանա վիլայեթինէ ֆիրար էթմիշլեր : Թարսուսա կիսէնլեր վէք ֆէնա հալահ իմիշլեր :

— Թեվֆիսուբա նազարէն եադընլարաա չարդ Թարապուլուսունաա սապահ նամադը իչհն պիր ճամի ասչըլըզգաա, ավրուսունուն պիր սիրէյինէ Իսլամ սինի ալեյհինատէ հադաըէթլէ եադըը պիր քեադըա հաիբշտրըըմշը պուլմուշտր : Միւսդիւմանլարաան ադըը քիմսէլէր մեղրիւբ քեադըան Քրիսթիյանլար Թարաֆընսան եաիբշտրըըմշը օլաուղունա ինանմամըշտր իսե տե , դաագա Միւսդիւման էհալի արաըննաա պաե վուդաաթ էվէյիճէ խալեճաննա միւճիպ օլմուշ , էօյլե քի պադը քիմսէլէրհն հիւքիւմէթ Թարաֆընսան ահղ ու կիրիֆթ օլունմասը իպթիդա էթմիշ , վե Սիւրիա վալիսի Խաաա փաշա պաե վուդաաթըն խոպէրինի ալտըը կիպ , անիսե պիղդաթ Թարապուլուսա ադիմէթ էահպ , քենահ հուղուրու իլէ խալեճաննը պաաթըրմշտր :

— Խաաա փաշանըն մհահէ չայան պաշդա պիր հալի տախի նադը օլունօյօր : Միւշարիւէյհ հադրեթլերի Շամոա Թադ ու նեչը օլունան «Համիդաթ էլ ախպար» նամ Արապճա ղաղեթանըն միւէլլիֆինէ եադըպ , ղաղեթալարըն միւտահանէ եօլլու իլանաթընսան հադղ էթմէսիյինի պիր ախրախքաէն սօնդրա, պիր ղաղեթանըն պօրճու վուդաաթը պի Թարաֆանէ պէյան էթմէք, հիւքիւմէթ Թարաֆընսան օլան եանդըդրը կէօաԹերմէք, էհալիյի Թերդիյէ էթմէք, վէ ֆիքիրլերի Թենվիր էահպ էհալի նէ վէճհլէ քենահ հալինի իսլահ էտեպիլիր օլտուղունու էօյրեթմէք պիր տէյիշ : Վագա Թուրքիանըն պէօյլէ պլիԹարաֆ վե հադգանիյէթի սէվլհն ղաղեթալարա չօղ լուղուսու վար , վե Թուրքիատա պէօյլէ սիրայէթլի ղաղեթալար օլմասրդգա պաե մեմալիք լայըգը վճհ իսդրհ Թերադգի էթմէյէ իւմիա էաէմէք :

ԷՎՐՕՓԱ

Փէթրօպաուրկտա եէնի պիր գօնֆերանս մեճլիսի Թեճեմմիւ էթտիրիպ, մուհարեպէ հադգընաա ադաէմճ Պրինքսել մեճլիսինաե օլան միւԹալեալար իւղերինէ Թեքրար միւզաքքերէ օլունմասը Բուսիա տեվլեթի Թարաֆընսան սաիր Եվրօպա տեվլեթլերինէ Թեքլիֆ օլունմուշ իսե տե, ԻնկիլԹերրա իլէ Աւստրիդա մեղրիւբ Թեքլիֆլի գապուլ էթմեզլեր տէյիս զանն օլունսրյօր: Պէօյլէ օլտուղուս հալահ Բուսիա վէ Ալմանեա վէ Աւստրիա տեվլեթլերի մուհարեպէյէ տաիր մեսելելեր հադգընաա, սաիր տեվլեթլերէ միւրաճաաթ էթմէքսիզին, քենահ մապեյնէլերինահ պիր գարար եաէրլեր տէյիս սեօյլենիյօր:

ԱՄԷՐԻԿԱ

Ամէրիգաաան կէլէն պիր Թելեկրաֆա նազարէն, մեմալիքի միւճեթմիւէլ Ամէրիգա ճիւմհուրու բէյսի ճենէրալ Կրանթ Փիւպա առասը մեսելեսինն Թեավիյեսինէ, առաի մեղպուբէնին վէ օրատա պուլունան էսիրլերին սեպպեթի պրադբլմասընան զայրի չարէ եօգ տէմիշ իսե տե, Ամէրիգա տեվլեթինին մեղրիւբ առայը Ամէրիգա իլէ պիր էթմէք էֆքեարընաա պուլունմասըդգընը առախ բէսմէն պլիլտրմիշ :

Ամէրիգա միսիոներլերի շիրքէթի Թարաֆընսան
Միւէլլիֆի ղաղեթա ճ. Փ. կրնն

ԻՍԹԱՆՊՈԼ
ՄԱԹՊԱԱՅ ԱՐԱՄԵԱՆ
Ջազմազճըլար, Յակոբեան խան Նում. 12.